NN 9/2018 (26.1.2018.), Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-162/2016 od 28. prosinca 2017.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

226

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Drugom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sutkinja Ingrid Antičević Marinović, predsjednica Vijeća, te suci Mato Arlović, Josip Leko, Davorin Mlakar, Rajko Mlinarić i Miroslav Šumanović, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Ante Jerković iz Sesveta, kojeg zastupa Ranka Rukljač, odvjetnica u Zagrebu, na sjednici održanoj 28. prosinca 2017. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se usvaja.

II. Ukida se presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Revr 1305/13-2 od 26. svibnja 2015.

III. Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak.

IV. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Dopuštenu i pravodobnu ustavnu tužbu podnio je Ante Jerković iz Sesveta (u daljnjem tekstu: podnositelj), kojeg zastupa Ranka Rukljač, odvjetnica u Zagrebu.

Ustavna tužba podnesena je protiv presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj: Revr 1305/13-2 od 26. svibnja 2015. (u daljnjem tekstu: osporena presuda), kojom je prihvaćena revizija tuženika te je preinačena presuda Županijskog suda u Zagrebu broj: Gžr-1858/11-2 od 7. svibnja 2013. (u daljnjem tekstu: drugostupanjska presuda) i presuda Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: Pr-7564/10-51 od 26. svibnja 2011. (u daljnjem tekstu: prvostupanjska presuda), na način da je odbijen tužbeni zahtjev podnositelja protiv tuženika, Croatia Airlines d.d. Zagreb.

2. Podnositelj smatra da su mu osporenom presudom povrijeđena ustavna prava zajamčena člancima 14. stavkom 2., 18., 29. stavkom 1. i 48. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

3. Za potrebe ustavnosudskog postupka pribavljen je spis Općinskog radnog suda u Zagrebu broj: Pr-7564/10.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

4. Podnositelj je protiv tuženika, svojeg poslodavca, podnio tužbu radi nezakonitog otkaza ugovora o radu. Tužbenim zahtjevom zahtijevao je da se utvrdi da je njegov otkaz s ponudom izmijenjenog ugovora broj: Pu-1/2003 od 22. rujna 2003. nedopušten te da mu temeljem tog otkaza nije prestao radni odnos kod tuženika. Nadalje, da se naloži tuženiku da ga vrati na posao i to na radno mjesto pomoćnika glavnog direktora za pravne, personalne, financijske i poslove nabave, sukladno Ugovoru od 18. lipnja 1997. i Dodatku ugovora od 2. rujna 1999., odnosno da ga vrati na radno mjesto jednog od pomoćnika glavnog direktora sukladno sistematizaciji radnih mjesta iz 2004. godine, a koje bi po svojim karakteristikama i plaćom najviše odgovaralo radnom mjestu podnositelja do otkaza 22. rujna 2003. Zaključno, da se naloži tuženiku nadoknada parničnih troškova.

4.1. Općinski građanski sud u Zagrebu je 5. ožujka 2009. donio presudu broj: Pr-15593/03, kojom je usvojio tužbeni zahtjev. Županijski sud u Zagrebu je, u povodu žalbe tuženika, svojim rješenjem od 5. listopada 2010. broj: Gžr-2639/09 ukinuo prvostupanjsku presudu te vratio predmet na ponovno odlučivanje, uz uputu nižem sudu da je potrebno utvrditi karakter ugovora kojeg su stranke sklopile 1997. godine i dodatka ugovora iz 1999. godine, te koja je pritom bila prava volja stranaka kada se takav ugovor sklapao.

4.2. U ponovljenom postupku prvostupanjski je sud, nakon iscrpno provedenog dokaznog postupka, ponovno ocijenio tužbeni zahtjev u cijelosti osnovanim. U zaključnom dijelu obrazloženja prvostupanjske presude, između ostalog, se ističe:

»Ocjenjujući naprijed navedeno, proizlazi da tuženik nije dokazao da je prestala potreba za obavljanjem poslova koje je tužitelj prethodno obavljao kao pomoćnik glavnog direktora za pravne, personalne i financijske poslove te poslove nabave, i to iz razloga što se i daljnjim reorganizacijama zadržala potreba za obavljanjem poslova vezanih za personalne poslove, tj. ljudske potencijale, kao i pravne i opće poslove, poslove vezane za financije i računovodstvo te obračun prihoda, kao i poslove vezane za investicije, a koji poslovi su u bitnome bili obuhvaćeni i opsegom poslova koje je tužitelj obavljao do otkazivanja ugovora o radu, na koji način se može zaključiti, a kako je prethodno već rečeno, da potreba za obavljanjem takvih poslova nije prestala, s obzirom da su i reorganizacijom od 12. rujna 2003. ustrojeni sektori koji su obavljali poslove u bitnome podudarne s naprijed navedenim.

Nadalje, iz prethodno citiranih općih i posebnih odgovornosti direktora sektora te kasnije pomoćnika glavnog direktora proizlazi da se radi o odgovornostima koja je sadržavalo i radno mjesto pomoćnika direktora koje je obavljao tužitelj, s obzirom da iz Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta kod tuženika od 01. srpnja 2002. proizlazi da je odgovornost pomoćnika direktora (za pravne, personalne, financijske i poslove nabave) za organizaciju rada sektora koji su obuhvaćeni u njegovoj domeni rada, kao i za funkcioniranje navedenih sektora, što je uključivalo sektore vezane za pravne, personalne i financijske poslove, uključivo i računovodstvo te poslove nabave i prodaje, a što je sve u bitnome podudarno sa ovlastima direktora sektora temeljem Odluke od 12. rujna 2003. odnosno s ovlastima pomoćnika direktora prema Pravilniku o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta od 12. svibnja 2004. Pritom se ističe i da je glavni direktor nesporno ovlastio tužitelja da ga zamjenjuje kada je ovaj odsutan, iz koje okolnosti također proizlazi da je tužitelj obavljao poslove koji su visoke složenosti te ulaze u opseg poslova direktora sektora tj. pomoćnika glavnog direktora tuženika i po naknadnim sistematizacijama poslova.

Uz navedeno, dodatno se ističe da je u čl. 111 Zakona o radu propisano da otkaz mora imati pisani oblik te da poslodavac mora u pisanom obliku obrazložiti otkaz, a uvidom u pobijanu odluku o otkazivanju tužitelju je utvrđeno da je tuženik vezano za činjenične razloge otkaza naveo samo jedan odlomak (prvi odlomak na drugoj strani), u kojem je navedeno da su '... Zbog potrebe i efikasnijeg poslovanja, izvršene (su) organizacijske promjene kod Poslodavca, te je radno mjesto na kojem je do sada radnik radio ukinuto. Radniku stoga nije moguće osigurati posao na radnom mjestu na kojem je do sada radio, pa mu je Ugovor o radu otkazan ...'

Iz tako citiranog teksta je dakle vidljivo da tuženik nije detaljnije obrazlagao postojanje opravdanih razloga za otkazivanje, u konkretnom slučaju prestanak potrebe za obavljanjem određenog posla zbog gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga pri čemu se ukazuje da samo ukidanje pojedinog radnog mjesta (pri tom nije odlučna okolnost na koju se poziva tužitelj, tj. da nije donošena posebna odluka o ukidanju predmetnog radnog mjesta niti što takva odluka nije dostavljena tužitelju, budući da ne postoji takva zakonska obveza poslodavca već radno mjesto može prestati i promijenjenom organizacijom poslovanja kod poslodavca) samo po sebi ne predstavlja opravdani razlog za poslovno uvjetovano otkazivanje (u tom smislu VS RH, Revr 658/07 od 29.11.07.), već opravdani razlog predstavlja prestanak potrebe za obavljanjem pojedinih poslova.

Kako je prethodno već izneseno, iz dokaza provedenih tijekom postupka ne proizlazi da je takva potreba kod tuženika uopće prestala, kod čega nije odlučno što su navedeni poslovi naknadno raspoređeni na drugačiji način, budući da je tužitelj prema svojoj stručnoj spremi i radnom iskustvu mogao obavljati spomenute poslove (za kojima nije prestala potreba), u kojem onda smislu nije odlučno što po naknadnoj sistematizaciji iz 2004. poslovi pomoćnika glavnog direktora tuženika pod 5. i 6. obuhvaćaju djelomično i poslove koje tužitelj nije obavljao kao pomoćnik glavnog direktora za pravne, personalne, financijske i poslove nabave, s tim da se ukazuje i na odredbe čl. 29 istog Pravilnika, kojim je propisana mogućnost i pojedinih promjena sistematizacije bez izmjene samog Pravilnika, kao što je npr. osnivanje pojedinih službi, odjela, odsjeka i drugih nižih organizacijskih oblika, što bi pomoćniku direktora olakšalo poslovanje u područjima za koje nije uže specijaliziran (npr. informacijske tehnologije).

Budući da je raspravni sud vezan razlozima otkazivanja koje je činjenično naveo sam poslodavac u odluci o otkazu, ukazuje se da tuženik (kao poslodavac) nije dokazao postojanje opravdanog razloga za otkazivanje iz prethodno citiranog čl. 106 st. 1 al. 1 Zakona o radu pa je predmetni otkaz utvrđen nedopuštenim uz utvrđenje da radni odnos tužitelja kod tuženika nije prestao temeljem navedenog otkaza, a tim slijedom je u smislu čl. 115 st. 1 Zakona o radu valjalo naložiti tuženiku i da tužitelja vrati na posao i to na radno mjesto pomoćnika glavnog direktora za pravne, personalne, financijske i poslove nabave sukladno Ugovoru od 18. lipnja 1997. i Dodatku ugovora od 2. rujna 1999. (kako je do otkazivanja došlo tijekom 2003., to proizlazi da su Ugovor i Dodatak proizvodili pravne učinke i u tom razdoblju, neovisno od mogućih nejasnoća da li je Ugovor prvotno sklopljen na određeno ili neodređeno vrijeme, s tim da tuženik nije dostavljao odluku glavnog direktora koja se spominje u čl. 1 st. 2. Ugovora), odnosno da tužitelja vrati na radno mjesto jednog od pomoćnika glavnog direktora sukladno sistematizaciji radnih mjesta temeljem Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta od 12. svibnja 2004. (tuženik tijekom postupka nije dostavljao dokumentaciju iz koje bi proizlazile daljnje promjene organizacije i sistematizacije), a koje radno mjesto po svojim karakteristikama i pripadajućom plaćom najviše odgovara radnom mjestu na kojem je tužitelj radio do predmetnog otkaza, što uključuje i radna mjesta pomoćnika glavnog direktora pod 4., 5. i 6. u smislu čl. 17 Pravilnika od 12. svibnja 2004., kao i druga odgovarajuća radna mjesta u skladu s mogućom naknadnom sistematizacijom kod tuženika, i što nije u suprotnosti s odredbom čl. 29 st. 2 Ugovora.«

4.3. U povodu žalbe tuženika, drugostupanjski je sud donio presudu kojom se žalba odbija kao neosnovana i potvrđuje prvostupanjska presuda. U obrazloženju se, između ostalog, navodi:

»Uspoređujući, posebno temeljem sadržaja dostavljene raspoložive dokumentacije (jer tuženik na okolnost posebnih odgovornosti u spis i nije dostavio daljnju dokumentaciju kao npr. Knjige organizacije i sistematizacije rada (čl. 9. Pravilnika iz 2004.), kao ni Knjigu vrednovanja radnih mjesta), poslove radnog mjesta pomoćnika glavnog direktora koje je tužitelj obavljao prije odluke o otkazu, i to kako u okviru njegovih općih, tako i posebnih odgovornosti, s poslovima zadržanim u ustrojenim sektorima koje po Odluci o izmjeni Pravilnika obavlja direktor sektora, odnosno po kasnijoj reorganizaciji iz 2004. godine, pomoćnik glavnog direktora, pravilno je prvostupanjski sud zaključio da se u bitnom radi o pokrivenosti podudarnih poslova, koji su samo raspoređeni na drugi način i da u konkretnim okolnostima organizacijskih mogućnosti predviđenih Pravilnikom iz 2004. godine, i nije odlučno što su reorganizacijom iz te godine djelomično obuhvaćeni i drugi poslovi koje on nije obavljao.

Neosnovane su i daljnje tvrdnje žalitelja o nemogućnosti tužitelja vratiti na rad na poslove koje je temeljem ugovora o radu od 18. lipnja 1997. i dodatka tom ugovoru iz 1999. godine kod tuženika obavljao, a posebno obzirom na u međuvremenu kod njega izvršene višekratne reorganizacije. Naime, u izostanku po strankama reguliranja raspoređivanja tužitelja po isteku menadžerskog ugovora (jer odredbu čl. 29. st. 2. ugovora o radu valja tumačiti ne samo u korist tužitelja nego i da su stranke stručnu spremu kao kriterij za raspoređivanje tužitelja predvidjele samo u situaciji jednostranog raskida menadžerskog ugovora od strane direktora), prvostupanjski sud jasno i dovoljno određeno odredio je vraćanje tužitelja na rad i poslove, i suprotno tvrdnji žalitelja, po takvoj odluci može se postupati. Uostalom tuženik tvrdnje o nemogućnosti vraćanja tužitelja za razdoblje iza reorganizacije izvršene 2004. godine, obzirom da u vezi toga nikakvu dokumentaciju nije dostavio, ničim i nije dokazao te je pravilno prvostupanjski sud i u ovom dijelu odluku temeljio na ocjeni raspoloživih dokaza.

Obzirom na navedeno pravilno utvrđenje prvostupanjskog suda da tuženik nije dokazao postojanje opravdanog razloga za otkaz pravilan je i zaključak prvostupanjskog suda da je odluka tuženika o otkazu ugovora o radu s ponudom izmijenjenog ugovora od 22. rujna 2003. nedopuštena, da tužitelju radni odnos kod tuženika nije prestao i da ga stoga tuženik kao poslodavac treba vratiti natrag na rad na poslove kako je određeno te temeljem odredbi čl. 114. st. 1. i čl. 115. st. 1. ZR u vezi s odredbom čl. 106. st. 1. al. 1. ZR zahtjev tužitelja za zaštitu njegovih prava povrijeđenih navedenom odlukom o otkazu ugovora o radu, kao osnovan prihvatio.«

4.4. U povodu drugostupanjske presude, tuženik je Vrhovnom sudu podnio reviziju koju je Vrhovni sud osporenom presudom prihvatio te je preinačio drugostupanjsku i prvostupanjsku presudu na način da je odbio podnositeljev tužbeni zahtjev. U obrazloženju osporene presude ističe se:

»Tužbeni zahtjev je prihvaćen pogrešnom primjenom materijalnog prava.

(...)

Prema odredbi čl. 113. st. 1. al. 1. ZR poslodavac može otkazati ugovor o radu uz propisani ili ugovoreni otkazni rok (redoviti otkaz), ako za to ima opravdani razlog, uz ostalo i u slučaju ako prestane potreba za obavljanje određenog posla zbog gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga (poslovno uvjetovani otkaz). Navedena odredba primjenjuje se sukladno čl. 121. st. 1. ZR i na slučaj kada poslodavac otkaže ugovor i istovremeno predloži radniku sklapanje ugovora o radu pod izmijenjenim uvjetima (otkaz s ponudom izmijenjenog ugovora).

U primjeni ove odredbe valja poći od toga da poslodavac ima pravo organizirati rad na način za koji sam smatra da je optimalan i da sud nije ovlašten ispitivati svrsishodnost poslovne organizacije, a to prihvaća i sud drugog stupnja. Iz sadržaja odredbe čl. 113. st. 1. al. 1. ZR proizlazi da je opravdani razlog za otkaz ugovora o radu prestanak potrebe za obavljanjem određenog posla zbog gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga. Organizacijska promjena sama po sebi nije opravdan razlog za poslovno uvjetovani otkaz ugovora o radu, ali je od značaja ako je dovela do toga da je prestala potreba za obavljanjem određenog posla, odnosno ako je uslijed reorganizacije ukinuto radno mjesto.

Iz utvrđenja nižestupanjskih sudova proizlazi da su tuženikovim Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta od 1. srpnja 2002. (dalje u tekstu: Pravilnik), kod tuženika bila predviđena četiri mjesta pomoćnika glavnog direktora, a jedno od njih je bilo mjesto pomoćnika glavnog direktora za pravne, personalne, financijske i poslove nabave, a koje poslove je obavljao tužitelj. Tuženik je dana 12. rujna 2003. donio Odluku o izmjeni Pravilnika kojom je uz ostalo propisano da se umjesto četiri mjesta pomoćnika glavnog direktora ustrojavaju dva mjesta pomoćnika, pri čemu je ukinuto samostalno radno mjesto pomoćnika za pravne, personalne, financijske i poslove nabave, dakle radno mjesto na kojemu je radio tužitelj.

Tužitelju je, zbog ukidanja njegovog radnog mjesta, otkazan ugovor o radu s ponudom sklapanja novog ugovora na radnom mjestu koje odgovara njegovoj stručnoj spremi i to upravo za poslove financija, kojima je do tada upravljao. Poslodavac je time postupio u cijelosti sukladno odredbi čl. 113. st. 2. ZR.

Stoga odluka o otkazu ugovora o radu s ponudom izmijenjenog ugovora nije nedopuštena, pa je prihvaćanjem tužbenog zahtjeva za utvrđenje odluke nedopuštenom pogrešno primijenjeno materijalno pravo.

Nije osnovan niti tužbeni zahtjev za vraćanje tužitelja na posao na radno mjesto na kojemu je radio prije otkaza, jer će sud na prijedlog radnika donijeti takvu presudu samo ako sud utvrdi da otkaz poslodavca nije dopušten i da radni odnos nije prestao (čl. 122. st. 1. ZR).

S obzirom na iznijete razloge valjalo je prihvatiti reviziju te preinačiti nižestupanjske presude temeljem odredbe čl. 395. st. 1. ZPP.«

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

5. Obrazlažući istaknute povrede ustavnih prava, u ustavnoj tužbi podnositelj navodi da Vrhovni sud nije obrazložio svoju odluku, odnosno nije dao valjane razloge zbog kojih nalazi osnovanom reviziju. Naime, iz obrazloženja osporene presude, prema ocjeni podnositelja, nije razvidno na temelju kojih je utvrđenja ocijenio da je tuženik dokazao prestanak potrebe za obavljanjem poslova za koje je podnositelj imao zaključen ugovor o radu. Naročito uzevši u obzir da »iz stanja spisa nespornim proizlazi da nije došlo do prestanka potrebe za obavljanjem poslova na koje je tužitelj bio raspoređen, a upravo je prestanak potrebe za obavljanjem određenih poslova jedan od razloga koji opravdavaju ili ne opravdavaju određeni otkaz sukladno meritornim materijalnopravnim normama«. Nadalje navodi da »ako je revizijski sud utvrdio da je tuženi dokazao prestanak potrebe za obavljanjem poslova za obavljanje kojih je tužitelj imao zaključen ugovor o radu i da je ponuda novog ugovora odgovarajuća, sud je bio dužan obrazložiti razloge za to utvrđenje«. Također dodaje da je Vrhovni